

NORDISKE

3 - JUNI 2020

FORENINGEN
NORDEN

Meget mere NORDEN

Dansk kvinde i svensk kulturtop:
**'I Danmark betragtes det
ofte som flødeskum,
men i Sverige kan kunst
og kultur ikke undværes'.**

Kære medlem

Sundhedskrisen har også sat sit præg på Foreningen NORDEN. Desværre har vi været nødt til at aflyse over hundrede arrangementer, der var forberedt lokalt. Men vi håber, at vi kan kompensere i efteråret med mange flotte arrangementer.

Også i landsforeningen har vi måttet aflyse landsstyrelsesmøder og foreningens repræsentantskabsmøde, der skulle have været afholdt i Aabenraa d. 16. maj. Vi håber, at vi kan holde et landsstyrelsesmøde i august og repræsentantskabsmødet i begyndelsen af oktober.

Heldigvis giver det ikke store udfordringer: regnskaberne for 2019 (jubilæumsåret med en voldsom stigning i aktivitetsniveau og omsætning) ligger fint i tråd med de budgetter, der blev lagt for året, årsberetningen kan ses på foreningens intranet, hvor også de andre dokumenter til repræsentant-

skabsmødet har ligget i lang tid. Og jeg fortsætter som fungerende landsformand indtil repræsentantskabsmødet, hvor vi har en proces i gang med at finde en ny landsformand.

Desværre er Folkemødet på Bornholm og Kulturmødet på Mors også aflyst, så vi ikke får den vanlige eksponering ved disse arrangementer – i år.

Vores satsning i forbindelse med det danske formandskab for det nordiske regeringssamarbejde 2020 er blevet udsat, men vi kommer til at køre en stor satsning på de sociale medier over for unge i efteråret og en forskningsdel om unges forhold til Norden.

Vi håber, at I har det godt og følger myndighedernes råd – så ser vi forhåbentlig en forening i fulde omdrejninger efter sommerferien. God sommer.

*Marion Pedersen
Landsformand*

Foreningen NORDEN

Vandkunsten 12,
1467 København K.
Telefon: 35 42 63 25,
mail: landskontoret@foreningen-norden.dk,
www.foreningen-norden.dk

Landsformand: Marion Pedersen, kst.
Generalsekretær: Peter Jon Larsen

Protektor:

Hendes Majestæt
Dronning Margrethe II

NORDISKE – foreningens magasin

Redaktion: Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-norden.dk.

Grafisk tilrettelæggelse:
Pia Alø Visser, Rosendahls a/s.

Annoncesalg:
Rosendahl Mediaservice,
Niels Hass, nh@rosendahls.dk,
Telefon: 76 10 11 56.

NORDISKE udkommer i januar, april,
juni og oktober.

Næste nummer udkommer den
2. oktober 2020.

ISSN: 0901-4950.

Tryk: Rosendahls a/s.

Forsidefoto: Gitte Ørskou, øverste chef for Moderna Museet i Stockholm. På væggen hænger Tora Vega Holmströms 'Främlingar'. Foto: Åsa Lundén, Moderna Museet.

Medlemskab: Du bliver medlem for 295,- om året, 390,- for en husstand, 195,- for pensionist og 240,- for pensionistpar.

Skriv til os. Se vores adresse til venstre her på siden. Eller meld dig direkte ind:
<http://foreningen-norden.dk/medlemsformer-og-kontingenter/>

Nordisk verdensmand

72-årige Bille August er mere international end de fleste. Men også meget nordisk. Her fortæller han om betydningen af nordisk identitet, lys, natur og klima, om sine ungdomsår i Sverige og om sit venskab med Ingmar Bergman.

Af Esben Ørberg

Som forberedelse til interviewet med Bille August har jeg gennemset flere hundrede fotos, hvor han ses sammen med andre berømte filmfolk på røde løbere i Cannes, Berlin, Los Angeles. Jeg kan ikke komme på nogen nulevende dansker, der er mere kendt internationalt og har optaget film i så mange lande og verdensdele som Bille August.

Men samtidig har jeg en fornemmelse af, at han er mere nordisk formet og tænkende end de fleste. Det har han da også antydnet i vores indledende brevveksling og straks vi begynder at tale sammen, viser fornemmelsen sig at holde stik. Han er så bevidst om sin nordiske identitet, at han ligefrem kalder den en forudsætning for at gøre sig godt internationalt.

- Hvis vi skal klare os internationalt, skal vi bevare en stærk nordisk identitet. Når vi kender vores egen identitet, har vi de bedste forudsætninger for at blive gode ude i verden.

Drama i nordisk klima og natur

Hvad er det da, at Bille August forbinder med nordisk identitet, hans nordiske selvbillede?

- I mine nordiske film har jeg altid søgt at fange det, der binder os sammen i Norden. Over det hele ligger de dramatiske årstidsskift. Det er vores klima og natur, som har formet os som mennesker, vores kunst, vores musik, litteraturen, hele vores kulturelle identitet i Norden. Det er de store af-

- Hvis vi skal klare os internationalt, skal vi bevare en stærk nordisk identitet. Når vi kender vores identitet, har vi de bedste forudsætninger for at blive gode ude i verden, siger Bille August.

Foto: Les Kaner/BAM/Ritzau Scanpix

stande, de store vidder, de mørke, kolde, farveløse vintre, hvor vi oplever verden i sort-hvid og hvor vi traditionelt har levet isoleret fra hinanden, og så i kontrast til de pludselige somre, hvor alt forløses i en forening, hvor verden åbner sig i en eksplosion af lys og farver. Det er disse ydre omstændigheder, vi har taget med ind i vores kultur, som er blevet en del af vores melankoli, vores vemod, som er blevet en så dybtliggende del af vores sjæl.

- Jeg oplevede det samme på den sydlige halvkugle, i Chile, da jeg instruerede 'Åndernes Hus'. Her kunne jeg genkende kontrasterne i den voldsomme natur og årstiderne. Derimod er det helt anderledes i for eksempel Middelhavskulturen, hvor lys og temperatur stort set ikke skifter.

Uanset hvor jeg befinder mig som instruktør gælder det om at finde nationens eller regionens identitet. Jeg leder altid efter den særlige klang, tone, før jeg begynder at filme. Når jeg har filmet i Norden, har jeg ofte fundet nordiske egenskaber, sensibilitet og inspiration i nordiske malerier – og det er i det hele taget imponerende, hvor mange filmskabere, billedkunstnere og forfattere, Norden kan byde på. Der er så rigeligt at trække på i Norden, når man skal forstå stemningen og de liv, der leves. Uanset hvilken film jeg har været involveret i, har det altid været vigtigt at fortælle noget om det daglige liv, kulturen, ånden. Politikere og historikere kan fortælle os noget om statistik og fakta, men kultur, litteratur og film kan fortælle os noget om sjælen, vilkårene, noget om dagligdagen for det enkelte menneske.

Skildring af det daglige liv

Det daglige liv spillede for første gang en rolle, da han instruerede 'Pelle Erobreren' i 1987, som er blevet den mest prisvindende danske film nogensinde. Ikke nok med at den vandt De Gyldne Palmer i Cannes, den modtog også en Oscar for bedste udenlandske film, det Svenske Filminstituts Guldbaggen, blev optaget i den danske Kulturkanon samt vandt både Robert- og Bodilpriser herhjemme.

- Bøndernes daglige arbejdsliv i nordisk natur – og lys – i Skåne og på Bornholm. Det var, hvad jeg

ville vise, altså udover kærlighedshistorien mellem far og søn, hvor sønnen vokser og gror i faderens kærlighed. Det var desto vigtigere for mig at fremstille, fordi jeg havde haft et kompliceret forhold til min egen far. Men i 'Pelle Erobreren' ville jeg fremfor alt skabe en ægte nordisk tone og derfor var det nødvendigt med en meget lang indspilning, fordi vi skulle have både sommer og vinter med, årstids-skiftene.

Bille August var på kant med sin far – og det blev ikke bedre, da han blev alene med ham efter moderens død.

- Min mor døde, da jeg var ni, og jeg levede alene med min far. Vi havde ikke ret god kontakt og det gjorde det ikke bedre, at han tog mig ud af skolen og satte mig i lære som bygningsmaler.

Svenske læreår

- Parallelt med lærepladsen begyndte jeg at fotografere. Jeg opdagede, at der var en fantastisk fotoskole i Stockholm, som var stiftet af en af mine idoler inden for fotografi, den legendariske fotograf Christer Strömholm. Jeg sprang fra lærepladsen, selvom min far dermed inddrog de penge, han havde sat til side til min videre uddannelse som arkitekt, og tog til optagelsesprøve på fotoskolen.

- Jeg bestod ikke prøven, men ringede alligevel til min far og påstod, at jeg havde klaret prøven. Jeg ville ikke give ham den sejr at kunne triumfere over mit nederlag.

- Jeg gik derefter til rektoren, og han må have set desperationen i mit ansigt, for han gav mig lov til at begynde. Det var i 1967, hvor der var opbrud

i alt over store dele af verden og Stockholm var ingen undtagelse. For mig var mødet med Stockholm en åbenbaring hvad angår kultur; man lyttede til Jan Johansson og Cornelis Vreeswijk, så Ingmar Bergman- og Bo Widerberg-film i biografen, gik på Moderna Museet og så på kunst. Jeg var i paradiset. Jeg blev fire år i Stockholm og lærte utroligt meget. Sverige blev hele fundamentet for mit skabende liv, ja, Sverige har været næsten halvdelen af mit liv. Jeg fik en svensk filmfotografuddannelse og efterfølgende gennem 70'erne blev det som fotograf til omkring 10 spillefilm i Sverige.

Højdepunktet i Bille Augusts svenske karriere indtraf, da han for længst var vendt tilbage til Danmark. Ud af det blå blev han i 1991 ringet op af ingen ringere end selveste Ingmar Bergman (1918-2007),

Bille August i midten af en forsamling af verdens bedste filminstruktører i 2017 under fejringen af 70-året for Cannes Filmfestivalens etablering. Foto: Antonin Thuillier, AFP.

Ingmar Bergman og Bille August blev så gode venner under arbejdet med 'Den Gode Vilje', at de fortsatte med at tale sammen i telefon hver lørdag i mange år. Altid klokken 13 præcis, som Bergman ønskede. Her er de to instruktører sammen i sommeren 1992.
Foto: Brod.

der som instruktør og manuskriptforfatter havde fejret triumfer siden midten af 40'erne. Bergman havde allerede tre Oscar-statuetter, en Guldbjörn fra Berlin og talrige andre udmærkelser i bagagen.

Opkaldet fra Bergman

Bille August fortæller om opkaldet og de kommende års venskab med Bergman:

- Det første, han sagde, var, at han havde set 'Pelle Erobreren' fem gange! Og så fortalte han, at han havde skrevet et manuskript, der baserede sig på hans forældres ægteskab – før han selv blev født. Vil du instruere, spurgte han og sendte mig manus til 'Den Gode Vilje'. Det var fantastisk og jeg sagde naturligvis ja!

- Men min accept var ikke uden betænkeligheder. Jeg frygtede naturligvis, at han ikke kunne holde sig fra at øve indflydelse på mit arbejde. Men det havde Bergman forudset og han sagde fra starten: Jeg har fuld respekt for, hvad du kan. Det er din film.

Og sådan blev det. Mødet mellem de to nordiske instruktører blev succesfuldt, og August vandt med filmen sin anden guldpalme i Cannes. Men også mellem de to mænd opstod en relation, som rakte langt ud over filmproduktionen.

- Før indspilningen tog jeg over til Bergman på Fårö nord for Gotland og blev der i to måneder. Det blev til mange timers samtale om 'Den Gode Vilje', men også om alt muligt andet. Vi talte i dagevis om os selv, om vores opvækst, om vores forældre, om vores liv, familier, kvinder og børn. Jeg mødte en livsklog mand, et generøst menneske, hjertelig, venlig, varm. Han blev ikke nogen faderfigur for

mig, men jeg fik en stærk relation til et stort menneske, som jeg turde tale med om de store valg i livet. Skal jeg gå den ene eller anden vej? Efter filmen bevarede vi relationen. Især gennem telefonsamtaler. Bergman var meget punktlig og derfor talte vi sammen på lørdage, altid klokken 13!

På det professionelle plan fik de to måneder sammen med Bergman også stor betydning for Bille August.

- Normalt mødes filminstruktører aldrig. De er jo i spidsen for hver deres film. Men opholdet på Fårö var en chance for os begge til at tale om arbejdet med film. Jeg sad jo over for en eminent filmskaber, der som en af de få filmskabere i verden, så let og uhindret havde formået at skabe et univers mellem drøm og virkelighed.

Staten passer på os

I dag er Bille August selv 72 år – akkurat samme alder som Bergman havde, da han ringede og bad August instruere 'Den Gode Vilje'.

Ligesom Bergman nåede at instruere endnu 10 spille- og tv-film inden han døde på Fårö som 89-årig i 2007, har Bille August heller ikke tænkt sig at lægge op.

- For nogle år siden mødte jeg en 103-årig instruktør Manoel de Oliveira i Portugal. Det var et inspirerende møde og efterfølgende slog det mig, at nu kan jeg de næste 30 år gå og tænke på, hvad jeg så skal lave. Nej, jeg holder aldrig op, film er mit livs passion og en enorm berigelse.

Når denne samtale med Bille August udkommer i Nordiske i midten af juni, begynder Bille August – efter en corona-pause – indspilningen af 'Pagten', der fortæller om et usædvanligt venskab, en platonisk kærligheds- og manipulationshistorie, mellem Karen Blixen og Thorkild Bjørnvig.

Bille August nævner på falderebet et nordisk kendetegn, som han altid har været glad og taknemmelig for at være præget af.

- De nordiske lande har altid været afhængige af hinanden – på trods af drabelige konflikter ind imellem. Deraf er opstået den høje tillid, vi har til hinanden som mennesker i Norden. Vi er formet af tillid og derfor stoler vi på staten. Den er en del af os. Den passer på os. Dét er meget nordisk!

Kan EU og Norden fungere sammen?
Nej, mener læserbrevskribenten.
Det må være enten eller. Jo, mener lands-
formanden. Når landene koordinerer,
vil de opnå stor styrke. Foto: Alexas Fotos.

EU rykker de nordiske lande fra hinanden

Vores formand Marion Pedersen skriver i lederen i sidste nummer af Nordiske om, at de nordiske lande skal bruge deres fællesskab til at påvirke den europæiske og globale dagsorden. Og fortsætter: 'Et stort skridt kunne være at satse meget intensivt på en fælles optræden i EU'.

Problemet er jo bare, at ikke alle de nordiske lande er med i EU-unionen. Norge og Island er udenfor, ligesom Kongeriget Danmark er splittet, idet Færøerne og Grønland heller ikke er med i EU.

Så EU-medlemskabet er i høj grad med til at rykke de nordiske lande fra hinanden.

Der er to løsninger på dette problem: Enten at de, som er udenfor EU-unionen melder sig ind eller at de, der er medlemmer af EU-unionen, melder sig ud.

Med venlig hilsen
Thorkil Sohn,
fhv. efterskoleforstander,
Ringkøbing.

Sammen kan de nordiske lande ikke overses

Kære Thorkil Sohn

Tak for dit indlæg.

Af forskellige årsager har Norge og Island valgt en tilgang til EU via EØS-aftalen, så de er en del af langt hovedparten af EUs regler.

Men uanset tilhørsforhold anser jeg det for vigtigt, at de nordiske værdier præger arbejdet i EU. Ikke mindst når det gælder de nordiske værdier som åbenhed og nærhed i beslutningsprocesserne, den sociale velfærdsmodel, arbejdsmarkedets parter direkte involvering i

tilrettelæggelsen af arbejdsmarkedspolitikken, de nordiske landes høje standarder indenfor miljø og fødevarer sikkerhed, de høje mål på klimapolitikken og FNs Verdensmål, blot for at nævne nogle af de områder.

Hver for sig har de nordiske lande ikke styrke nok til at 'sætte dagsordenen', men med en koordineret indsats vil vi ikke kunne overses - hverken europæisk eller globalt.

Venlig hilsen
Marion Pedersen
Landsformand

SAMLINGEN

'Hun har masser af viden om kunstverdenen, både i Norden og internationalt,' sagde den svenske kulturminister Amanda Lind, da hun for et år siden ansatte Gitte Ørskou, som her ses ved indgangen til sit museum. Foto: Åsa Lundén, Moderna Museet.

Dansk kvinde i svensk kulturtop

Gitte Ørskou er en af de kvinder, vi møder i serien om danske kvinder på topposter i svensk kulturliv. Hun oplever som direktør for Moderna Museet i Stockholm, hvor stærkt Sverige satser på kunst og kultur i almindelsen – og hun mener godt, at vi kan glemme en stor del af vores fordomme om svenskerne.

130.000 kunstværker. Så mange værker befinder sig i Europas største samling af moderne kunst, der uden sammenligning er Nordens væsentligste samling af samtidskunst. Stedet er Moderna Museet i Stockholm.

Det svimlende antal værker er indkøbt på blot 60 år, men til gengæld har den svenske stat virkelig satset på at give museet international klasse. Alene i år modtager Moderna Museet 168 mio. kroner, omend svenske, i statstilskud til at samle, bevare, vise og formidle kunst fra det 20. og 21. århundrede.

Derfor råder museet i dag over betydelige samlinger af Dali, Picasso, Rauschenberg, Warhol og mange andre af de mest eftertragtede og ikoniske kunstværker i international målestok.

I spidsen for museet sidder danske Gitte Ørskou, 48. Da hun for knapt et år siden blev udpeget som såkaldt överintendent for Moderna Museet af den svenske kulturminister Amanda Lind, var det ikke helt overraskende for kendere i den nordiske kunstverden. Ørskou lever nemlig uden videre op til de kvalifikationer, som blev efterspurgt: kunsthistoriker, årelang ledelseserfaring og stort kendskab til moderne, international kunst.

Løftede Kunsten i Aalborg

Hun kommer fra Kunsten i Aalborg, som hun gennem 10 år har løftet klasser op i anseelse. Før da inspektørjobs ved Esbjerg Kunstmuseum, ARoS i Aarhus, fire år som formand for Statens Kunstfond og hun sidder fortsat i en række centrale bestyrelser i den danske kunstverden.

Svensk og nordisk kunst var derimod et forholdsvis nyt område for Gitte Ørskou, da hun tiltrådte. Hvordan har det da været at få Norden under huden?

- Jeg har på kort tid opdaget utrolig meget svensk og nordisk kunst, både i og uden for vores samlinger, som aldrig er vist uden for Sverige. Jeg har generelt fået revurderet min forståelse af nordisk kunst, siger Gitte Ørskou og erkender at mødet med Sverige i det hele taget har givet hende et mere nuanceret syn på, hvad der er fælles nordisk forståelse.

- Det sker jo ofte, når man får nærmere kendskab til et felt, at både perspektiver og detaljer træder tydeligere frem. Jeg har selv fået rykket mine forestillinger om både svensk historie, kulturhistorie

Moderna Museet

Moderna Museet blev oprettet i 1958, da det blev udskilt fra Nationalmuseet.

Museet har flere end en halv million gæster om året og 150 ansatte. Museet har en afdeling i Malmø, som har 100.000 gæster om året.

I 1993 blev seks værker af Picasso og to af Georges Braque til en samlet værdi på over 400 mio. sv. kr. stjålet fra museet. Kun tre af Picasso-malerierne er siden fundet.

Museets nuværende bygninger på Skeppsholmen i det centrale Stockholm er tegnet af Rafael Moneo og blev indviet i 1998.

og svensk mentalitet. Det svenske folkehjem er en forestilling vi har i Danmark, som indebærer mange fordomme om for eksempel forbudssverige.

- Aktuelt er coronakrisen et godt eksempel på det modsatte, idet Sverige nærmest var det eneste land i Europa uden forbud. Vi har også en forestilling om at svenskerne er meget efterrettelige, men heller ikke det holder længere. I Stockholm går alle over for rødt i fodgængerfeltet i tillid til, at bilerne nok skal holde tilbage!

Sverige og Norge i tæt forhold

Gitte Ørskou har på kort tid erfaret, at Danmark ligger længere væk fra Sverige end Norge.

- Sverige og Norge har et stort og tæt slægtskab, som nok er betinget af historien, men måske endnu mere af tilknytningen til naturen. Folkene har en længsel efter at søge ud på de store vidder og op i bjergene – også i dag, hvor mange har stuga og elsker at vandre. Begge befolkninger er gode til at trække sig lidt ind i sig selv. I bogstavelig forstand gode til at trække stikket og nyde en tid uden strøm og rindende vand.

Selvom Gitte Ørskou lægger mærke til forskellene mellem de nordiske lande, er hun ikke blind for, hvor meget den nordiske velfærdsmodel er forankret i de enkelte mennesker i alle de nordiske lande.

- Vi skal ikke længere end til Tyskland, hvor der er ganske få vuggestuer, og kvindernes rolle derfor fortsat er en helt anden end i Norden, hvor kvinderne har været massivt på arbejdsmarkedet siden 60'erne. Vi har lige muligheder for alle og staten betragtes som det sikkerhedsnet, der giver os en grundlæggende tro på, at velfærdsstaten er et gode. Men også i forholdet menneske til menneske afspejles velfærdssamfundets følgevirkninger. Man tror godt om sine medborgere i Norden. Vi har tillidsbaserede samfund.

Kultur prioriteres højt

Gitte Ørskou har konstateret, at Sverige prioriterer kunst og kultur højere end Danmark.

- Kunst betragtes ofte som flødeskum i Danmark. Men her i Sverige ser man ikke kunst og kultur som noget, der sagtens kan undværes. Det svenske samfund har en forventning om, at dets borgere har et vist dannelsesniveau, og her vejer kunst og kultur tungt. Svensk tv har et dagligt

kulturprogram, der er fri adgang til museerne og kunst og kultur får lov til frit at udfolde sig. Kunst og kultur er i det hele taget vigtige byggesten i den svenske velfærdstænkning. Der er altså en langt højere satsning på kunst og kultur i Sverige end i Danmark.

Når Gitte Ørskou ser specifikt på malerkunstens udvikling i Norden, kan hun ikke få øje på store ligheder og større fællesskab.

- Jo, i slutningen af 20'erne, 30'erne og under krigen var nordiske malere i en slags partnerskab. De rejste sammen til Paris og blev inspireret sammen og udstillede sammen. I dag er de nationale grænser nærmest opløste for samtidskunsten. Der bor for eksempel virkelig mange danske og svenske kunstnere i Berlin, uden at deres kunst af den grund får et særligt berlinsk eller tysk udtryk. Dansk nutidskunst er orienteret mere mod Tyskland, Holland og Frankrig end mod Norden. Også svensk kunst åbner sig mod hele verden.

Stærke epoker i nordisk kunst

Gitte Ørskou ser derimod nogle epoker i de nordiske landes malerkunst, som har været så stærke, at de også prægede nabolandene.

- I Norge fik Edvard Munch og det ekspressive maleri, som han var eksponent for, betydning for hele den europæiske ekspressionisme. I Danmark kom Cobra-bevægelsen i 40'erne med Asger Jorn i front til at spille en betydelig rolle for det spontane og abstrakte maleri. Og endnu tidligere fik svenske Carl Larssons naivistiske, figurative og let tilgængelige udtryk meget stor gennemslagskraft – ofte fordi man kunne finde en underliggende betydning i værkerne. Men også Halmstad-malernes surrealisme satte Sverige helt i surrealismens front med inspiration fra svensk skærgårdsmiljø til forskel fra Dalis ørken-malerier.

- Jeg er stadig i den fase, hvor jeg er ved at lære Sverige og særligt Stockholm at kende. Jeg oplever mange ligheder, men så sandelig også mange forskelle. Det er tydeligt, at Sverige er et gammelt industrisamfund. Man er enormt gode til at organisere sig, og min kalender er spækket med møder det næste halve år. Man er vant til hierarkiske strukturer i store organisationer. I Danmark er det mere wild west, lyder det fra Gitte Ørskou.

eø

Min personlige favorit

Den sidste store udstilling, som Gitte Ørskou nåede at stå for på Kunsten i Aalborg var 'Nordisk Modernisme', som viste 150 værker fra perioden 1910-60, en periode hvor nordisk kunst eksploderede i et orgie af surrealisme og subjektivitet og ændrede fremtidens kunstforståelse radikalt. Især en af kunstnerne gjorde indtryk på Gitte Ørskou. Det var Otto G. Carlsund, som Moderna Museet har flere værker af.

- Han var en fantastisk kunstner og kritiker, som minder om danske Franciska Clausen og som blev inspireret af Léger og kubisterne i Paris i slutningen af 20'erne. Han døde som 51-årig i 1948, men nåede at efterlade os en kunstnerisk arv, som er helt uden sidestykke, siger Ørskou.

Musikanten. 1925. Otto G. Carlsund.
Moderna Museet i Stockholm.

Nordiske unge:

Vidende og engagerede – men passive

**Nordiske unge er demokratisk dannede som ingen andre unge i verden.
De ved meget og har stor forståelse og interesse for samfundsanliggender.
Men deres engagement giver sig udtryk på en overraskende måde.**

- Nordiske unge er ekstremt vidende om politik, økonomi, nationale og internationale organisationer. Fra en meget tidlig alder er de unge bevidste om deres omverden og de værdier, der knytter sig til demokratiet.

Sådan lyder det fra ungdomsforsker på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet, lektor, ph. d., Jonas Lieberkind, som i en årrække har forsket i unges politiske dannelse, herunder demokrati, medborgerskab og politisk engagement.

På den baggrund kan han også slå fast, at de nordiske unge distancerer sig i et internationalt perspektiv. Unges engagement er nemlig videnskabeligt belyst og sammenligneligt internationalt.

Myten om de unges forfald

- Vi har en tendens til at sige, at de unge ikke ved nok og ikke har nogen dybere forståelse for samfundet. Men det er helt forkert. Det er en forfalds-myte som tillægges unge, siger Lieberkind, som også interesserer sig for de næste trin på engagements-stigen.

- Det unge ved altså virkelig meget. Men viden er ikke det samme som interesse og engagement. Når vi ser på interessen, er den også til stede, selvom der er forskelle mellem de nordiske lande. I Danmark og Sverige er interessen for politik og

samfund større end hos de unge fra Norge og Finland.

Der er andre træk, som kendetegner de nordiske unge rent samfundsmæssigt.

- De unge går stærkt ind for ligestilling mellem kønnene og for etniske gruppers rettigheder. Vi kan dog se, at den hårde kritiske debat i Danmark har sat sig spor, idet danske unge f.eks. ikke i samme grad som svenske og norske unge mener, at alle etniske grupper bør have de samme lige rettigheder.

Stor viden omsættes ikke til aktiv deltagelse

Lieberkind slår dog fast, at det demokratiske fundament er solidt for alle nordiske unge, som generelt har stor tillid til domstole, regeringer og parlamenter.

Det forholdsvis nye og for mange højest overraskende er, at de unges viden og interesse ikke afspejler sig i aktiv deltagelse.

- Når vi sammenligner internationalt på unges engagement i form af aktiv deltagelse i fællesskaber, offentlig debat, protester og politisk aktivitet, er de nordiske unge ikke på niveau med mange andre lande. De nordiske unge udviser en bemærkelsesværdig passiv, men samtidig engageret politisk attitude. Dette gælder for både Danmark, Finland, Sverige og Norge. De finske og særligt de danske unge har vanskeligt ved at identificere sig med den borgertype, som har en aktiv og involveret indstilling til samfundet.

Klimaoprør og unge

Men hvad med klimaet? Her virker det i den grad som om de unge har gjort op med tidligere passivitet og nu engagerer sig. Men det kan Lieberkind ikke bekræfte.

- De unges klimastrejker og klimakamp har fyldt meget i medierne, og der er ingen tvivl om, at dette optager unge i stadig stigende grad. Men hvorvidt

På Ungdommens Folkemøde kan den danske ungdom bevæge sig ind i den del af demokratiets verden, der ligger uden for stemmeboksen. I efteråret 2020 tager festivalen på hjul og afholdes i mindre versioner rundt om i landet. De fleste unge udtrykker dog ikke deres engagement så aktivt som her. De er passivt engagerede, siger Jonas Lieberkind. Foto: Ungdommens Folkemøde.

Ungdomsparlamentsdag i januar på Christiansborg, hvor 179 elever fra 60 skoler i Danmark, Grønland og Færøerne indtog Folketinget for at give svar på, hvad landets 8. og 9. klasser ville ændre i samfundet, hvis det altså var dem, der bestemte. Men disse unges aktive engagement er en undtagelse. Passiv deltagelse er nærmere reglen. Foto: Liselotte Sabroe/Scanpix.

dette er et udtryk for en generel og mere aktivistisk attitude blandt nordiske unge er tvivlsomt. Det afspejler dog, at nordiske unge i disse år bliver mere interesserede i sociale og politiske problemstillinger. Globalt set er der sikkert mange flere unge på barrikaderne, men det skyldes formentlig, at mange nye landes ungdomsgrupper er kommet til. Vi er slet ikke på det niveau, som var fremherskende i 60'erne og 70'erne. Man mener, at der var 10 mio. på gaderne i Paris i 1968, og rigtig mange af dem var unge! Vi er ikke helt nede på niveau med 90'erne, som var det mest passive årti, men vi er tæt på.

Når Jonas Lieberkind alligevel bruger begrebet 'passivt engagement' skyldes det, at han og forskerkolleger har opdaget et latent politisk engagement hos de unge.

- Vi er ved at redefinere, hvad aktivt engagement betyder. Der er en klar tendens til at de nordiske unge søger nye typer af diskussioner og fællesskaber, som er mere meningsfulde end at gå på cafe. I Sverige kalder nogle svenske forskere det for en stand-by-borger, som er et vidende menneske med politisk selvtillid som forstår sig selv som en der har styrke og mod til at engagere sig. Hun er altså både passiv og engageret på samme tid.

Forskerne kan af gode grunde ikke sige med sikkerhed, at de unge besidder dette latente engagement.

- Vi antager, at de unge har potentialet og meget tyder på, at vi har ret. Når der for eksempel er en begivenhed, som de unge kan identificere sig med, kan de sagtens være engagerede for en stund.

Unge taler meget sammen om samfundet

Men det mest overraskende for forskerne er dog, at de unge i høj grad taler om sociale og politiske emner med hinanden. Det bekræfter Jonas Lieberkind's egen forskning – såvel den kvalitative som den kvantitative.

- De unge deltager, men blot ikke på den måde, man forventer. Deres reservation og forbehold gælder især i forhold til offentlige diskussioner. Men de afventer ikke bare. De deltager i private snakke om sociale og politiske emner i hjemmene, i skolen og blandt venner. De danske unge er dem, som taler allermest med hinanden.

Der er altså sket en forandring i forhold til, hvordan man kan engagere sig politisk.

- Klimaproblematikken er jo allerede blevet mainstream. Der er ikke noget at gøre oprør imod.

Alle politiske grupperinger vil gøre noget for et bedre og sundere klima. I 70'erne havde de unge et problem, som skabte konflikter, fordi de unge gjorde oprør. I dag er der ikke mange konflikter mellem generationerne, hverken i klimaspørgsmål eller når det gælder private virksomheders indtjening og medarbejdernes arbejdsvilkår. Unge har simpelthen ikke længere brug for at udtrykke deres politiske engagement i kraft af protest eller lignende politiske aktiviteter. Eller rettere; selve oprøret er ikke længere så afgørende og derfor er der heller ikke behov for at protestere, som man f.eks. gjorde det under ungdomsoprøret.

Unge er ikke længere til venstre

Lieberkind fremhæver, at der også er vendt op og ned i den politiske holdning mellem generationerne.

- Der er slet ikke den kontrakt i politisk holdning mellem generationerne, som vi kendte tidligere, hvor unge i overvejende grad var venstreorienterede. Sådan er det ikke længere, tværtimod, ved skolevalget for nylig fik blå blok jo et lille flertal. Vi ser jo heller ikke noget større oprør imod forringelser på uddannelsesinstitutionerne.

- I dag er det mere en moralsk diskussion om klima og jordens forfald, der præger debatten hele vejen rundt. Enkeltsagerne præger diskussionerne fremfor brede ideologisk funderede debatter. Om man er til højre eller venstre er ikke længere så afgørende og respekten for andres holdninger er blevet ekstremt vigtig.

- I denne kontekst er det, at vi finder de unges reserverede engagement, altså en situation, hvor de unge er både passive og engagerede. Det kommer som nævnt til udtryk ved at de unge taler meget med venner og familie og i det hele taget har det godt, siger Jonas Lieberkind. Han kaster sig til efteråret over et projekt for Foreningen Norden, som går ud på at indsamle og systematisere nordisk forskning og viden om unges politiske engagement.

Formålet er at komme mere i dybden med de nordiske unges særlige passive engagement, og samtidig undersøge, om der i forskningen findes mere og anden viden om de nordiske unge og deres politiske engagement, og som måske kan udfordre deres umiddelbart passive attitude. Det vender vi tilbage til i Nordiske, når Jonas Lieberkind til efteråret fortæller om sit projekt, som er finansieret af Nordisk Ministerråd.

eø

Nomineret til Nordisk Råds Børnelitteraturpris:

Tilbage til den langsomme og enkle børnebog

Anna Margrethe Kjærgaard er nomineret til en af de helt store litteraturpriser. Til trods for, eller måske netop fordi, hendes stil er den rolige og underspillede, som hun mener er et nordisk kendetegn.

- Jeg vil godt tilbage til langsomheden, for jeg har fundet ud af, at jeg sagtens kan rive børn med, selv om det går langsomt. Husk bare Povl Kjølner, som kunne fascinere børn bare ved at fortælle, imens han skrællede kartofler.

For illustratør Anna Margrethe Kjærgaard er tiden ikke løbet fra det langsomme – tværtimod. Det er faktisk et af de træk, som har bragt hende og forfatter Rebecca Bach-Lauritsen frem til nomineringen til Nordisk Råds Børnelitteraturpris for bogen 'Ud af det blå'.

Man skal ikke stå for noget specielt nordisk for at blive indstillet til, endsige vinde, Nordisk Råds litteraturpriser, men det gør Anna Margrethe Kjærgaard. Ikke fordi hun har dyrket det nordiske, men mere fordi hun er et produkt af Norden.

- Jamen, skal børn altid have glade farver, hurtige skift, tv, ipad og højt tempo? Det er ikke min erfaring og derfor er min stil da også langt fra den vilde, ekspressionistiske børnebog. Jeg vil et andet sted hen. Hen imod det enkle, det underspillede, hvor hensigten ikke står lysende klar med det samme. I 'Ud af det blå' er vi ikke højtråbende, ikke storsmilende og vi blæser ikke pointerne ud i hovedet på læserne. På den måde kan jeg føle et slægtskab med for eksempel finsk humor.

Bjørne er farlige og ikke for børn

Anna Margrethe Kjærgaard har oplevet, hvordan typiske nordiske udtryk kan blive opfattet helt anderledes ude i verden, end de er tænkt. Hun var in-

viteret til Seoul i Sydkorea for at udstille tegningerne til bogen 'Kaffe, kanin, vintergæk' i anledning af bogens udgivelse i Sydkorea. Ved den lejlighed forærede hun forlæggeren et eksemplar af 'Ud af det blå', hvor den kæmpestore brune bjørn og den lille dreng er gennemgående figurer.

- Det går ikke!, lød det. Det kan vi ikke vise. Bjørne er farlige! Jeg argumenterede med, at det, der virker farligt og skræmmende, ikke nødvendigvis er det. Drengen i bogen overgiver sig til det vilde dyr, som dukker op af det blå, og tager imod bjørnen med åbne arme. Men han forandres ikke, selvom bjørnen bliver en del af hans tilværelse og beriger hans liv med leg og glæde.

Anna Margrethe Kjærgaard fortæller, at tegningerne fra 'Ud af det blå' nu alligevel skal udstilles og bogen måske endda udgives i Sydkorea.

Af illustratør at være spiller hun en usædvanlig stor rolle i arbejdsprocessen mod en færdig bog. Nogle gange er den tekstlige forfatter en medspiller. Andre gange er hun selv medspilleren.

- Det handler om at opnå det stærkeste udtryk. Det sker, når begge parter kan give slip og være helt åben for hinandens ideer og indhold. Men det kræver en del af både forfatter og tegner.

- Jeg opdagede helt nye sider af mig selv, da jeg skrev og tegnede bogen 'Bror' om en autist med en rask søster og påvirkningen af hende. Her lykkedes det for mig at være forfatter, der skrev og redigerede den ene uge, og så være tegner den næste. Jeg spillede bold med mig selv og fik mere forstå-

Når man læser priskomiteens begrundelse for at nominere 'Ud af det blå' står det klart, at samspillet mellem den tekstlige og den illustrative forfatter har været helt unikt. Anna Margrethe Kjærgaard beskriver da også samarbejdet som to små piger, der hele tiden vil lege sammen. Her ses Kjærgaard i den rå gårdhave bag sin tegnestue i Rønne på Bornholm, hvor hun har boet siden 2008. Foto: Esben Ørberg.

else for processen. Det har også gjort det lettere for mig at indgå samarbejder efterfølgende. Jeg vil gerne være medspiller i selve udviklingsprocessen. I 'Ud af det blå' har Rebecca skrevet ordene, jeg har tegnet billederne, men historien, den har vi skabt sammen.

Leg mellem tekstforfatter og tegnerforfatter

Samspillet mellem tekst og tegning er blevet mere og mere spændende for Anna Margrethe Kjærgaard. Oprindeligt søgte hun ind på Kunstakademiet, men da hun ikke kom ind, søgte hun i stedet på Danmarks Designskole. Og det gav mening.

- Nu fik jeg pludselig både tekst og ord at forholde mig til, og jeg opdagede, at jeg med illustration åbnede for et nyt visuelt univers. Jeg kunne fortælle inden for en ramme og havde en modtager – barnet – at relatere mig til. Jeg kunne forholde mig til konkrete følelser og genkalde, hvordan jeg selv oplevede verden som barn. I øvrigt har jeg flere gange modtaget legater fra Statens Kunstfond, som har gjort det muligt at arbejde seriøst med begrebet billedbog. Vi har for eksempel arbejdet med 'Ud af det blå' i fire år.

Det ultimative samspil oplevede hun dog først, da hun og Rebecca Bach-Lauritsen arbejdede med 'Ud af det blå'. Ikke nok med, at projektet kronedes med held i form af den nordiske nominering. Det var også sjovt. Som en leg.

- Vi havde det som to små piger, der spørger hinanden: Kommer du ikk' ud og leger? Vi kendte ikke hinanden fra starten, og vi sås kun en enkelt gang sidst i processen. Men vi skrev sammen i et væk. Faktisk flere tusinde beskeder til hinanden om vores dreng, bjørn og huset. Jeg føler næsten at vi flyttede ind drengens hus og havde vores eget lille hemmelige sted, hvor vi kunne skabe bogen.

- Det fantastiske var, at jeg som illustrator ofte overtog fortællingen og tillagde ny handling, og så skrev Rebecca en illustrerende tekst til mit billede og hun kom med ideer til illustrationerne. Vi arbejdede hele tiden med et fælles udtryk, sprog og tone og havde stor respekt for hinandens faglige felt.

Dette unikke samspil mellem to 'forfattere' blev også bemærket af Dansklærerforeningens formand Jens Raahauge, som selv har været med til at skrive priskomiteens begrundelse for nomineringen. Raahauge interviewede som følge af nomineringen Anna Margrethe Kjærgaard til foreningens blad.

- Han har stor forståelse for både illustratører og forfattere og kunne se, at tekstforfatteren havde haft tillid til at overlade virkelig meget til tegneren. Han hævdede endda at kunne se, at jeg måtte have overtaget fortællingen på nogle strækninger.

Familiens fortælling

Anna Margrethe Kjærgaard oplevede et lignende samspil, da hun arbejdede sammen med sin mor, Kirsten Kjærgaard om 'Mit hus – den dag freden forsvandt'.

- De fleste af mine bøger har en relation til mit eget liv. Jeg er god til at forstå barnet i bogen, hvis der er forbindelse til noget, jeg har været tæt på. Sådan var det især med 'Mit hus', som er en historie, jeg er vokset op med og som har været skelsættende for min familie.

Bogen handler om en lille pige, Anna Margrethe Kjærgaards mor, som fortæller, hvordan hun oplever krigens afslutning på Bornholm, hvor tyskerne ikke vil overgive sig, og hvor russerne derfor bombarderer Rønne og Nexø.

- Alt forsvandt for mine bedsteforældre i bombardementet, som kostede 10 bornholmere livet

Sådan begrundes nomineringen:

"I en sirlig naivt-naturalistisk streg og med kun lidt blå og brun farve er illustratoren i stand til at fortælle en fortættet historie om en dreng, der lever et mimikløst og kedsommeligt rutineliv sammen med en kaktus. Her er den tese, man tidligere hylkede, om ro, renlighed og regelmæssighed så rigeligt efterlevet.

I bogens første halvdel er fortællingen primært båret af billederne, mens sproget skaber en illustrerende lydside med rytmer, remser og fragmenter af sætninger. Man kunne kalde stilen for fin ørkenpoesi, der harmonerer med kaktussen.

Men bogens forfatter og illustrator må have arbejdet meget tæt sammen om at skabe denne billedbog, for som lovet er den der pludselig. Der kommer uorden i regelmæssigheden, og drengen liver op, får udtryk i ansigtet og opdager, at der er en, som er flyttet ind hos ham: en bjørn.

Det er lykkedes forfatteren Rebecca Bach-Lauritsen og illustratoren Anna Margrethe Kjærgaard at skabe en fortælling, der bliver en markant hyldest til livsglæden, når den ud af det blå byder sig til. Det sker ved en bevidst udnyttelse af illustrationens og sprogets enkleste og samtidigt mest fortættede udtryk. Og de kan deres metier: Rebecca Bach-Lauritsen har tidligere modtaget Børne- og Undervisningsministeriets Skriverprisen, og Anna Margrethe Kjærgaard har modtaget Kulturministeriets Illustratørpris."

Illustration fra bogen Bror, som Kjærgaard selv har skrevet og tegnet - om et svært emne: at have en bror eller en søster med autisme.

og lagde halvdelen af Nexø og Rønne i ruiner. Alle fotografier, brudekjoler og andre familiegenstande gik tabt. Det er et vendepunkt for familien, som jeg altid har hørt fortællinger om. Derfor begyndte jeg at skrive lidt selv og tegne nogle løse skitser, og så tog min mor over og skrev, som hun huskede det.

- Mange mennesker aner jo ikke, hvad der skete på Bornholm i 1945-46, efter at krigen i resten af Danmark for længst var afløst af fred. Dette upåagtede drama ville vi gerne fortælle netop i 2015, som var 70-året for befrielsen i resten af Danmark. Men også her er jeg varsom med virkemidlerne, og her kommer de enkle, næsten simple nordiske træk ind i billedet igen. Illustrationerne er faktisk mine skitser og ikke de normale rentegninger. Derfor får bogen også en rå karakter og giver indtryk af gamle dage med sine farveløse blyantstegninger, hvor kun hovedpersonen har fået farve i kraft af sin røde kjole.

Anna Margrethe Kjærgaard sidder, da vi besøger hende i gårdhaven i Rønne, og tegner til bogen 'En fin sten', som udkommer til august. Teksten er skrevet af vinderen af Grundtvigsk Forums LG-BT-børnelitteraturkonkurrence Anne Sofie Allermann.

'En fin sten,' der er målrettet de 3-6 årige, handler om at finde forskellige sider af sig selv - også dem, der ikke lige er til at få øje på for andre. Om at turde at stå ved den, man er, og om at sandheden afhænger af, hvorfra man ser den.

Anna Margrethe Kjærgaards næste nordiske rejse går til Island, hvor hun d. 27. oktober vil sidde sammen med alle de andre nominerede i salen, når vinderen offentliggøres. Hvis hun og Rebecca Bach-Lauritsen vinder prisen, kan de rejse hjem med prisstatuetten Nordlys og 350.000 kr. på lommen.

Venskabsbyer betød alt – og betyder stadig meget

Vi besøger en af de mange afdelinger af Foreningen Norden, som har mærket medlemsfremgang i jubilæumsåret. I Frederikssund nyder man godt af lokalpolitisk bevågenhed – og sangaftener kombineret med spising og foredrag.

Vi har tidligere berettet om, hvordan kampagnestrategien for jubilæumsåret virkede, som den var tiltænkt: Foreningen Norden fik en markant medlemsfremgang ved at satse både nationalt og lokalt. 1700 nye medlemmer blev det til.

Den nationale kampagne har vi ofte beskrevet her i bladet. Denne gang ser vi på det lokale engagement.

Mange afdelinger lagde sig så meget i selen, at medlemmerne strømmede til. Blandt afdelinger med mere end 50 pct. fremgang finder vi Skagen (85 pct.), Ærø (64 pct.), Skjern/Tarm/Videbæk (57 pct.), Præstø (51 pct.) – og Frederikssund (50 pct.).

Netop Frederikssund er målet for vores besøg denne gang. Det er ikke nogen stor afdeling, selvom fremgangen fra 60 til 90 medlemmer er til at tage og føle på. Til gengæld er det en afdeling, som udvikler sig i kraft af nytænkning, uden at være revolutionerende, og som har haft held med at omstille sig fra et kommunalt politiker- og embedsmandspræg til folkelig styring med stor kommunal bevågenhed.

Vi begynder hos formanden Grethe Olsen. Som tidligere lærer var hun talrige gange på skoleudvekslingsrejser til Frederikssunds nordiske venskabsbyer og blev derfor som noget selvfølgelig medlem for 30 år siden – og har nu været formand i snart 10.

Nordiske klipper fragtet til byen

Venskabsbyerne har i det hele taget betydet meget for Frederikssund – og gør det stadig.

De fire store sten i rundkørslen ved Willumsens Museum er vel nok det stærkeste udtryk for at byens nordiske forbindelser trives. Stenene har afdelingen fået bragt fra Frederikssunds tre venskabsbyer. Det skete i 1994.

Grethe Olsen fortæller at venskabsbysamarbejdet oprindelig nærmest blev kommunalt drevet, dog med en valgt bestyrelse, som repræsenterede fritidslivet og skolerne.

- Tidligere var afdelingens aktiviteter knyttet meget op på byrådsarbejdet og borgmesterjobbet. Det var især byrådsmedlemmer og embedsmænd, som mødtes med kolleger fra de andre lande og mange knyttede personlige venskaber. Det var måske ikke så folkeligt, fordi 'kommunen' tog sig af det.

- Med tiden blev dette offentlige præg transformeret til stor folkelig opbakning. Det skyldes skolekontakterne, som indelbar at mange hundrede elever og deres lærere oplevede perspektiverne ved at lære andre unge og kolleger fra beslægtede nationer at kende. På den måde blev mange til ildsjæle. Og det var ikke kun skoleklasser, som blev udvekslet, men alt fra fodboldspillere til folkedansere.

Derudover havde man i omkring 12

år et kontinuerligt samarbejde på ældre- og socialområdet, hvor de politiske udvalg fra venskabsbyerne mødtes med fagfolk og debatterede de enkelte kommuners forhold.

- Selvom venskabsbysamarbejdet næppe har samme bredde og intensitet som tidligere, må det ikke undervurderes, hvor stor betydning det har, at skoleelever og frivillige fra foreningslivet skaber personlige kontakter i de nordiske lande, siger Grethe Olsen, som kan glæde sig over, at kommunens samarbejde med Foreningen Norden er skrevet klart og tydeligt ind i en kommunal beslutning.

Andres erfaringer gør godt at kende

- Det fornemste udtryk for, at venskabsbyerne fortsat giver mening, oplever vi hvert andet år, når vi får besøg fra alle tre venskabsbyer til kommunetræf. Her mødes politikere, embedsmænd og foreningsaktive for at udveksle ideer og erfaringer. Også Norden-medlemmer fra alle kommuner er med. Det kan f.eks. være en tema-drøftelse om, hvordan frivilligt arbejde praktiseres i de fire kommuner. Og den slags viden er jo guld værd for dem, der skal udvikle både kommunal service og samspil mellem det offentlige og civilsamfundet.

På grund af corona er dette års medlemstræf udskudt til 2021, hvor det

forhåbentlig falder sammen med afholdelsen af Frederikssunds ikoniske vikingespil. Der ville være kommet op mod 50 medlemmer fra venskabskommunerne, og fra Frederikssund ville mange medlemmer også have deltaget.

Men hvad er det da i øvrigt, som bevirker, at Frederikssund har markant medlemsfremgang?

- Vi har succes med en særlig kombination, som vi begyndte på for flere år siden. Sangen er i centrum, hvilket vi jo har set i mange lande under corona-krisen. Men desuden handler det om mad og foredrag. Vi mødes om et godt måltid mad, synger sammen og lytter til en eller anden, som fortæller noget med nordisk tilknytning.

- Succesen med sangafternerne skyldes ikke mindst, at vi har en fremragende huspianist, Gunhild Brethvad, som stammer fra højskole- og efterskolemiljøerne. Hun skaber en fantastisk stemning og fortæller også om sangene og deres baggrund.

Et andet nyt tiltag er, at vi nu også har en litteraturgruppe, hvor der læses nordisk litteratur, og det fungerer rigtig fint.

Babettes menu – sådan da

I jubilæumsåret oplevede Frederikssundafdelingen, at fællesskabet om mad og spisning nåede nye højder, da afdelingen gik i samarbejde med biblioteket og en lokal restauratør om 'Skumringsaften' med temaet 'Fest i Norden'.

- Det kan godt være, at vi ikke rekonstruerede hele menuen i Babettes Gæstebud til fulde, men udgangspunktet var Babettes franske mad, som vi fik restauratøren til at fremstille og tilberede.

Ganske vist med kylling i stedet for fasan og den slags, men på højt niveau og med gode vine. Selvom folk måtte af med 275 kroner for måltidet, blev arrangementet et tilløbsstykke, fortæller Grethe Olsen, som i øvrigt lige akkurat nåede at skære for af en stor lagkage på afdelingens generalforsamling d. 4. marts i år – inden alle aktiviteter blev indstillet pga corona. Kagen skyldtes, at det i år er 75 år siden at Frederikssund-afdelingen blev stiftet.

I dag kan Grethe Olsen glæde sig over en fortsat livskraftig afdeling. Hun mener selv, at en af hemmelighederne bag god foreningsledelse er, at ledelsen forstår at inddrage.

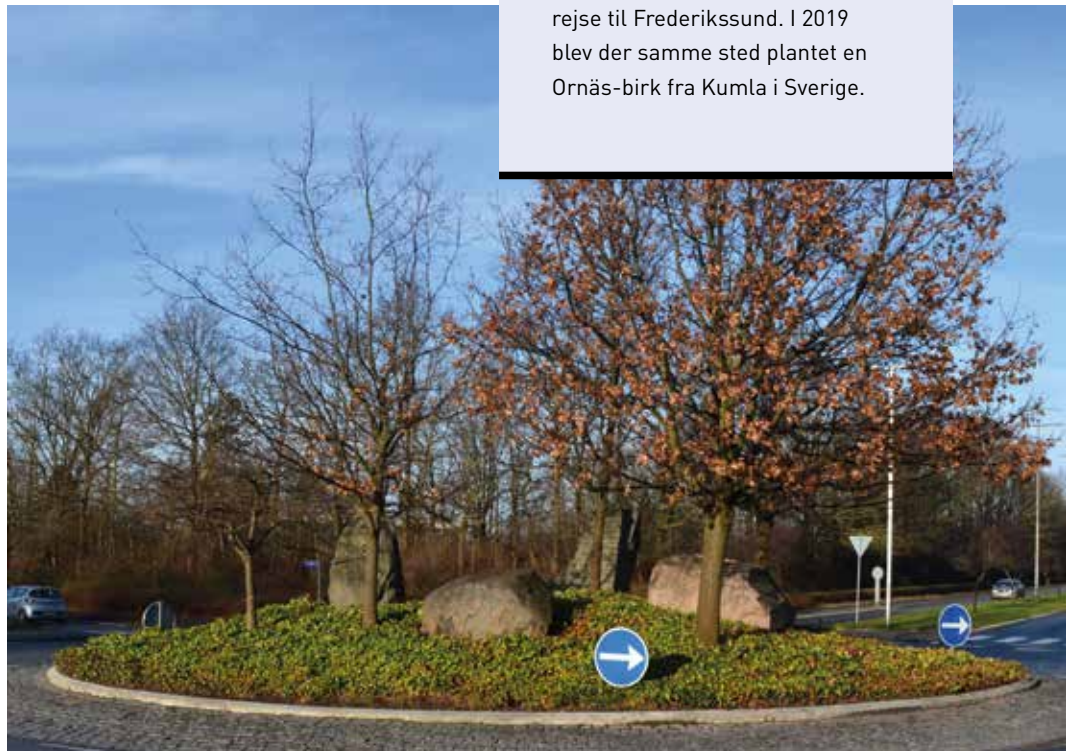
- Det gælder om at gribe folk med gode ideer og gode kontakter!

eø

Frederikssunds venskabsbyer:

Sibbo i Finland siden 1966
Kumla i Sverige siden 1968
Aurskog-Høland i Norge siden 1988

I denne rundkørsel i Frederikssund ligger fire store nordiske sten som evigt vidnesbyrd om årtiers frugtbart venskabsbysamarbejde. Stenene stammer fra hver sin venskabsby og i tilknytning til rundkørslen er der opstillet et forklarende skilt, som fortæller historien om de nordiske stens rejse til Frederikssund. I 2019 blev der samme sted plantet en Ornäs-birk fra Kumla i Sverige.

Synet på Norden og det nordiske gennem tiderne:

Nordens barbarer blev med tiden til dansk hygge og Ikea-møbler

For sydlige europæere var Skandinavien længe et område i evigt mørke, men allerede i det 18. århundrede oplevede turister danskerne som et lykkeligt folk. Vi taler med forfatteren til bogen 'Opdagelse af Norden'.

Af Heidi Sachs

Den engelske forfatter og kvindesagsforkæmper Mary Wollstonecraft tog i 1794 på en rejse til de skandinaviske lande. Hun skildrede efterfølgende sit indtryk i værket 'Letters Written During a Short Residence in Sweden, Norway and Denmark'.

'Danskerne har tilsyneladende en stor modvilje mod fornyelser, og hvis lyksalighed kun findes i én mening, så er de det lykkeligste folk på Jorden. Aldrig har jeg oplevet et folk, der var så tilfreds med sin egen situation,' lød hendes karakteristik.

Mary Wollstonecraft er blot én ud af mange kilder, som den tyske forfatter Bernd Brunner citerer i bogen 'Die Erfindung des Nordens'. Bogen belyser europæernes skiftende syn på skandinaverne igennem de seneste 2500 år.

- Citatet fra Mary Wollstonecraft er med, fordi det nærmest lyder som et ekko af de nutidige undersøgelser, hvor man igen og igen hører, at danskerne er et af de lykkeligste folk på jorden, siger Bernd Brunner, der til gengæld mener, at den første del af Mary Wollstonecrafts udsagn om danskernes manglende lyst til fornyelser ikke længere passer.

- Jeg har rejst flere gange i Danmark og har ikke indtryk af, at danskerne føler modvilje mod forny-

elser – tværtimod. Danmark er et meget progressivt samfund.

Norden eksisterede ikke for Sydeuropa

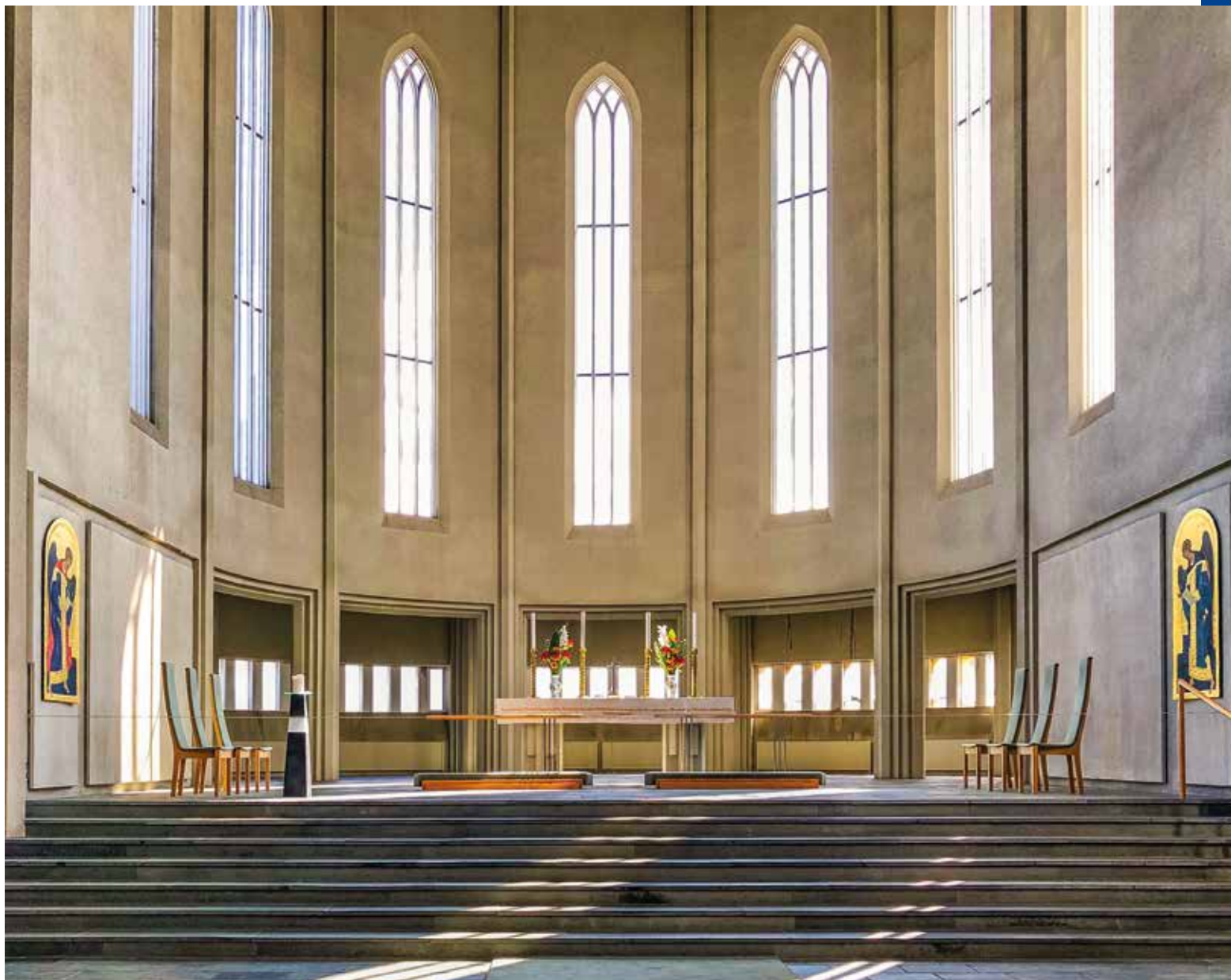
I den antikke verden lå Europas højkulturer i området omkring Middelhavet. Og det er herfra mange ældre kilder om verdens indretning stammer. Den store græske historieskriver Herodot lavede i det 5. århundrede før Kristus et verdenskort, hvor Norden slet ikke eksisterede.

- På kortet har Middelhavet, Sortehavet og de tilgrænsende områder fået realistiske former, men den nordvestlige del af kontinentet er derimod udelukkende markeret med en buet linje, der ikke så meget som antyder De Britiske Øer eller Skandinaviens landmasser. For mange sydeuropæere var Norden dengang kun et område præget af evigt mørke, siger Bernd Brunner.

Efterhånden som kristendommen i det første årtusinde efter Kristus vandt frem i Syd- og Mellemuropa, blev Norden til stedet, hvor Djævelen havde hjemme, og hvorfra alle katastrofer kom. Man betragtede skandinaverne som primitive barbarer – en opfattelse, som tilsyneladende fandt bekræftelse i de få kontakter af ofte meget voldelig karakter, som sydeuropæerne havde med vikingerne. De skandinaviske krigere spredte angst og rædsel på deres røvertogter i byer som Paris og Konstantinopel.

Fra vikinger til konger og kirke

Men efterhånden forsvandt vikingernes traditionelle høvdingesamfund og blev erstattet af kon-

Med protestantismen forsvandt de tætte bånd mellem Nord- og Sydeuropa. Religion byggede oprindeligt bro mellem nord og syd, men fik med reformationen pludselig den stik modsatte effekt og var direkte årsag til, at nord og syd igen gled fra hinanden. Her glimt fra Hallgrímskirkja i Reykjavik. Foto: Andreas Stec.

geriger, og parallelt hermed opstod der yderligere en ny magt ved siden af kongerne i Norden, nemlig kirken, der dengang var katolsk og blev styret fra Rom.

- Igennem flere århundreder fungerede kristendommen som et bindeled mellem nord og syd i Europa. For eksempel spillede missionærer, der på Roms vegne rejste i Skandinavien, en vigtig rolle for, at Europa i stigende grad blev til en kulturel enhed. Men med Reformationen opstod der atter en

kløft mellem Skandinavien, der blev protestantisk, og Sydeuropa, der forblev katolsk. Religion byggede altså oprindeligt bro mellem nord og syd, men fik med reformatoren Martin Luther pludselig den stik modsatte effekt og var direkte årsag til, at nord og syd igen gled fra hinanden, siger Bernd Brunner.

I mange århundreder var europæernes opfattelse af Norden især præget af fortællinger fra mennesker, der aldrig selv havde opholdt sig i Skandinavien. Først i løbet af det 19. århundrede begyndte

flere europæere for alvor at få lyst til at opleve Norden på nært hold.

- Hermed øgedes også europæernes viden om skandinaverne, hvilket betød, at forestillingen om den barbenede barbar blev erstattet af billedet af den pålidelige købmand, som man kunne gøre gode forretninger med, siger Bernd Brunner.

Tæt dansk-tysk forbindelse

Den dansk-tyske grænse har ikke altid ligget, hvor den ligger i dag. Indtil 1864 var Altona, der nu er del af den tyske by Hamborg, Danmarks næststørste by og også en af de vigtigste danske havnebyer. Dengang var store dele af Slesvig-Holsten dansk-sindet, og Danmark indtog en særstilling i Skandinavien som direkte nabo til Tyskland. Tysk kultur havde stor indflydelse på Danmark, og mange tyskere følte sig tæt forbundet med danskerne. Den preussiske politiker Marcus Niebuhr skrev i 1848 om forholdet mellem danskere og tyskere:

'Og vi er sandelig tæt beslægtede. Hvor let bliver tyskeren dansker, og danskeren tysker'.

- Det var først efter krigen mellem Tyskland og Danmark i 1864, at danskerne begyndte at orientere sig mere i retning af Storbritannien, siger Bernd Brunner.

På trods af danskernes kølnede interesse for Tyskland, fælmede tyskernes begejstring for Norden ikke i det efterfølgende århundrede – tværtimod. Med nazisternes magtovertagelse i Tyskland, blev skandinaverne mål for en sand forherligelse. Nazisterne betragtede tyskerne og skandinaverne som ét fælles folk, arierne, der var bestemt til at herske over andre folk.

- Men der var tale om en ikke-gengældt beundring. I Norden havde man valgt at gå en mere socialistisk vej, og skandinaverne reagerede meget tilbageholdende på nazisternes begejstring, siger Bernd Brunner, der mener, at det i dag er vigtigt at vide besked om, hvordan synet på Norden har skiftet karakter igennem tiderne.

- Udviklingen i det højreekstremistiske miljø i Tyskland de seneste år viser for eksempel, at nazisternes holdninger ikke alene hører fortiden til,

Forherligelsen af Norden var ingen nazistisk opfindelse

Skandinavien har i århundreder fascineret europæerne, og ikke mindst tyskerne søgte en fælles identitet med Norden i historie, mytologi, sagn og sagaer.

Af Heidi Sachs

I 1696 kom der fra en af oplysningstidens store mænd i Tyskland, filosofen Gottfried Wilhelm Leibniz udtalelser, der indvarslede et holdningsskifte til Skandinavien. I sit værk 'Unvorgreifflichen Gedancken' (Foreløbige tanker) mente han, at skandinavernes runer også var tyske runer, og at man lige så godt kunne kalde de nordiske folk for nordtyskere.

Indtil da havde tyskerne ikke beskæftiget sig meget med Skandinavien, når de søgte efter rød-

derne til deres eget folks forhistorie, men Gottfried Wilhelm Leibniz blev en af de første personer, der banede vej for en udvikling, hvor Norden i stigende grad blev genstand for tyskernes interesse.

Under romantikken beskæftigede tyske intellektuelle sig i stigende grad med Norden. Teologen og digteren Johann Gottfried Herder skrev i 1774, at han kunne genkende tyskernes 'urhistorie' i de gamle islandske sagn 'Ældre Edda' og 'Snorres Edda', og nogle årtier senere mente brødrene Grimm, at nordiske runer dannede grundlag for det tyske sprog, og at der havde eksisteret en fælles tysk-skandinavisk-germansk mytologi.

Islandske sagaer som forbillede

Sagaerne i 'Ældre Edda' og 'Snorres Edda' blev po-

og derfor kan et blik på historien ofte hjælpe os til bedre at forstå den samtid, vi lever i, siger Bernd Brunner.

Norden fascinerer

Den dag i dag er Norden genstand for interesse. Nordisk mytologi og vikinger er for eksempel populært stof i både film og bøger, og overalt i Europa sælges Ikea-møbler og skandinaviske krimier som varmt brød.

- Skandinavien har bevaret sin fascination, fordi landene på den ene side stadig betragtes som tyndt befolkede områder, hvor det er muligt at trække sig tilbage fra civilisationen, og på den anden side også har status som moderne og fremskridtsvenlige samfund. Danmark er jo yderligere kendt for 'den danske hygge', hvilket efter min mening er et meget sympatisk fænomen at vinde international respons på, siger Bernd Brunner.

Heidi Sachs er Tysklands-korrespondent for Kristeligt Dagblad, hvori artiklerne tidligere har været bragt.

pulære i mange lande, men i Tyskland kom teksterne i årene frem til år 1900 ligefrem til at fungere som en katalysator for en germansk identitetsfølelse. Det tyske kejserrige var en meget ung nation, som først var blevet skabt i 1871 af et utal af mindre stater, og mange tyskere søgte efter en fælles tysk nationalidentitet. De gamle islandske skrifter virkede velegnede til at styrke den tyske identitet, og for eksempel komponisten Richard Wagner brugte sagaernes figurer til sin musik og gav personerne germanske navne.

Forherligelsen af Norden var på dette tidspunkt for længst begyndt at få en politisk dimension. Allerede Immanuel Kant havde i det 18. århundrede opdelt menneskeheden i racer, men det var den franske diplomat Joseph Arthur de Gobineau, der i året 1853 for alvor skabte grundlaget for senere tiders racetænkning ved at udarbejde en rangorden, hvor han placerede den hvide mand øverst som overmennesket, der havde ret til at herske over alle andre racer.

Menneskehedens vugge lå i Norden

I de efterfølgende årtier udviklede sprogforskere, historikere og arkæologer i flere lande en række teorier om, at menneskehedens vugge lå i Norden, at en glemt germansk højkultur a la Atlantis havde ligget i Atlanterhavet, og at alle betydningsfulde mennesker i verdenshistorien, heriblandt Dante, Napoleon og Wagner, havde været af nordisk herkomst.

Det var ikke kun i Europa, at raceideologien havde tilhængere. Amerikaneren Madison Grant udgav i 1916 bogen 'The Passing of the Great Race or the Racial Basis of European History' (Den store races bortgang eller den europæiske histories racegrundlag). Her skildrede han den nordiske race som overlegen og gav arierne æren for alle civilisationens store opfindelser. Adolf Hitler betegnede senere hen Grants bog som 'sin bibel'.

Forherligelsen af Norden har altså en lang tradition, som eksisterede, før nazisterne knyttede an til det nordeuropæiske.

Vi forstår da hinanden i Norden – eller?

I 2020 forstår vi hinanden dårligere i Norden, end vi gjorde for få årtier siden. Hvis der skal udpeges en synder, så er det det danske talesprog, som mere og mere fjerner sig fra norsk og svensk. Jamen, skal vi da tale engelsk med hinanden? Ja, hvor det er vigtigt, at et budskab går rent igennem.

Af Jonny Sjöberg

Når talen falder på sprogforståelsen internt i Skandinavien (Danmark, Sverige og Norge), er der mange, som mener, at vi bare skal tage os sammen. Der er også nogle, der mener, at tv-stationerne skal holde op med at tekste skandinaviske udsendelser – for på den måde at tvinge os til at forstå, hvad der bliver sagt. Underteksterne er en uskik, siges der. Selv mener jeg, at underteksterne er en absolut nødvendighed.

Jeg vil vove at påstå, at en gennemsnitlig stockholm (jeg er selv én af dem) ikke fatter mere end 20 pct. af, hvad der bliver sagt i en af de mange danske tv-serier, som er utrolig populære i Sverige. Uden undertekster ville denne fine, danske eksport af tv-programmer hurtigt gå fra flot til flop. Og så ville svenskerne slet ikke høre noget dansk. Og med omvendt fortegn ville det samme gøre sig gældende med de svenske programmer, der bliver vist i Danmark.

Forståelsen af det, der vises på skærmen, kan reddes ved hjælp af undertekster, men det kan det, som fremføres live, ikke.

Et klassisk eksempel på dårlig kommunikation er et foredrag eller en præsentation, hvor en dansk

eller svensk taler væver løs på sit eget tungemål over for et blandet publikum, hvor alle sidder og nikker. Talerens landsmænd nikker for at vise, at de er med, og de andre nikker, fordi de er ved at falde i søvn.

Foredrag for et blandet skandinavisk publikum skal holdes på engelsk. Ellers er det spild af tid og kræfter. Hvis taleren kan begå sig på tydeligt norsk bokmål, er det en mulighed, men stadig vil der gå mere tabt for alle, end hvis sproget var engelsk.

Jeg har altid plæderet for, at man kun skal slå over i engelsk, hvor det er vigtigt, at der ikke opstår misforståelser. Jeg føler nok, at min mangeårige undervisning i dansk og svensk har gjort noget gavn, men jeg mærker også, at de unge mennesker, som i dag kommer ind i erhvervslivet, forstår mindre af nabosproget, end man gjorde for tyve år siden.

Vi kan beskyldte de unge for at være dovne, fordi de nærmest automatisk slår over i engelsk. Og vi kan beskyldte den danske ungdom for at sjuske med sproget, fordi de ikke artikulerer ordentligt (dvs. ikke udtaler, som vi ældre synes, de burde). Og dermed medvirker de unge til at øge den i forvejen store afstand mellem dansk tale og dansk skrift. Den 'sjuskede' danske udtale gør det beviseligt endnu sværere for svenskere og nordmænd at forstå os og animerer således yderligere til brugen af engelsk. En undersøgelse viser desuden, at en gennemsnitsdansker i dag taler ca. 30 pct. hurtigere end en gennemsnitssvensker.

Vi, der ved bedst, kan råbe og skrike, så meget vi vil, over alt dette, men vi kan ikke bremse sprogets udvikling. Dansk har aldrig befundet sig så langt fra svensk og norsk, som det gør i dag. Og for hver dag, der går, fjerner vi os endnu mere. Det er på-

vist i flere studier. Det er nok sørgeligt, men det er sandt.

Vi er i forvejen nødt til at tale engelsk i en blandet nordisk forsamling, når der er finner til stede, og det er også nødvendigt i dansk-svenske sammenhænge, hvis forståelsen skal optimeres. Dansk og tydeligt norsk bokmål fungerer fint sammen (bortset fra de danske talord), ligesom svensk og tydeligt norsk bokmål fungerer godt sammen. Men dansk og svensk fungerer kun godt, når ganske få danskere sidder over for lige så få svenskere - og alle har god tid.

Det er helt vildt, hvor meget engelsk nordiske børn kan i dag, og hvor hurtigt de lærer det. Vi kan begræde den igangværende angloficering af sproget så meget, vi vil, men vi kan ikke gøre noget ved det.

Man kan også vælge at tage ja-hatten på og se engelsk i et mere positivt lys. Det er trods alt et sprog, som er nært beslægtet med - og influeret af - dansk. Hvor fint dansk og engelsk kan flettes sammen, fik vi et godt bevis for i De Nattergales geniale *«The Julekalender»*, hvor nissernes sprog er halvt dansk, halvt engelsk. Hylende morsomt og fuldt forståeligt.

Jeg elsker de nordiske sprog og fordyber mig gerne i sproghistorie og etymologi. Men samtidig vil jeg gerne afromantisere forestillingen om, at vi kan forstå hinanden, bare vi tager os sammen. Det kommer simpelthen ikke til at ske.

Jonny Sjöberg er cand. mag. i nordiske sprog, født i Stockholm af svensk-finske forældre. Han kom til Danmark som 13-årig og har boet og arbejdet i Norge samt skrevet Politikens Øresundsordbog. Indehaver af Øresund Kommunikation..

'Det er jo nemmere på engelsk'

I nogle sammenhænge er det praktisk for skandinaver at være flydende på engelsk, herunder når man taler med folk, der kun kan dét fællessprog. Men i andre sammenhænge er det direkte dumt.

Af Kresten Schultz Jørgensen

Forleden var jeg sammen med erhvervsfolk fra både Stockholm og Jylland, og i løbet af nul komma fem foregik hele mødet på det business-engelsk, der er blevet moderne europæeres nye modersmål.

Det er jo nemmere på engelsk, sagde den svenske mødeleder, hvilket hele bordet nikkede begejstret til. Vi er så dårlige til svensk, sagde jyderne. Og vi forstår ikke dansk, sagde svenskerne, hvilket tilsyneladende var cool at sige, fordi alle nu kunne demonstrere, hvor gode de var til engelsk.

Og det er jo pointen. I nogle sammenhænge er det praktisk for skandinaver at være flydende på engelsk, herunder når man taler med folk, der kun kan dét fællessprog. Men i andre sammenhænge er det direkte dumt, fordi skandinavisk rummer muligheder, der ikke findes på andre sprog.

I Danmark, Sverige og Norge er vi forskellige på nogle områder, men også ens på andre, hvad der gør os unikke i hele verden. De nordiske samfund er bygget op gennem århundreder, så de ligner hinanden på menneskesyn og grundværdier: Demokrati, ærlighed, tillid. Det betyder, at skandinaver kan tale sammen med et særligt betydningsindhold, hvis de altså gider.

Det smukke ved skandinavisk er herefter, at man over for 20 mio. mennesker kan tale sit eget modersmål og blive forstået af andre, der gør det samme.

Hvis man ikke gider det, er det i min bog udtryk for både dovenskab og dårlig stil. Nordmænd har sjældent problemer. Folk fra Skåne og København heller ikke. Men jyder er slemme. Og folk fra Stockholm notorisk for fine til at tale med almindelige mennesker. Dét er jo i princippet det særligt svenske.

Så jeg har taget den beslutning, at jeg ikke fremover deltager i møder med andre skandinaver, hvor nogen taler engelsk.

Operationen har, vil jeg gerne understrege, en vis konsekvens. Jeg har hver uge møder med et stort reklamebureau fra Stockholm, og det kører nu på skandinavisk, *utan undantag*. Sydsvenskerne er helt med på pointen. Stockholmerne er smårystede, men så kan de lære det.

Gevinsten er en vis sproglig intimitet. Den er rar. Men der er også politik i sagerne. Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at den skandinaviske samfundsmodel grundlæggende har nogle styrker, som tænkssomme mennesker i resten af verden helt grundlæggende misunder os.

Jo, vi er uenige fra højre til venstre, men come on: I sammenligning med de varme lande (som man vist ikke må kalde dem mere) handler uenighederne i Skandinavien jo mest om penge og nye variationer inden for seksualdriften.

De skandinaviske sprog er det smukkeste symbol for nordisk samhørighed. Vi behøver slet ikke lovgivning og møntunioner. Vi taler bare sammen.

Kresten Schultz Jørgensen er forfatter og kommunikationsrådgiver, stifter af bureauet Lead Agency, i dag ejer af Oxyoron. Indlægget har tidligere været bragt i Berlingske Tidende.

Sammen skaber vi store rejseoplevelser

HVORFOR SKAL DU VÆLGE OURWORLD?

- ✓ Siden 2005 har vi haft den store fornøjelse at hjælpe gæster på rejser rundt i VERDEN
- ✓ Vi betragter det som et gedigent håndværk, at arrangere jeres grupperejse med fokus på kulturelle oplevelser med et "tvist" af anderledes
- ✓ Vore årelange erfaringer gør, vi har dygtige samarbejdspartnere, vi VED, hvilke heste vi skal spille på
- ✓ Besøger gerne DIG, lægger landkortet på bordet og laver råskitsen sammen

OURWORLD

Tlf.: 97 42 50 40 | info@ourworld.dk | www.ourworld.dk

Billedet viser egnens norske og hollandske ferie børn med værter inviteret til Glud Præstegård til kaffe og saftvand. Gerd er nummer to fra venstre i forreste række. Yderst til venstre i anden række sidder Agda Laursen.

7.500 norske ferie børn i Danmark for 75 år siden:

Seks uger i Danmark skabte livslange venskaber

Foreningen Nordens store aktion med norske ferie børn i sommeren 1945 bliver her genoplivet af et af børnene, den nu 88-årige Gerd.

Af Søren Buksti

For 75 år siden, i midten af juli 1945, tog den dengang 13-årige jente Gerd Tølsen fra Fredrikstad i Norge med særtog sydpå mod Danmark. Baggrunden var et initiativ, som Foreningen Norden tog lige efter befrielsen i maj. Målet var at give norske børn rekreation i Danmark og fremme norsk-dansk samfølelse. Aktionen blev iværksat sammen med den genoplivede norske Foreningen Norden, der havde ligget i dvale under besættelsen.

I løbet af få uger skulle børnene vælges og der skulle skaffes transport og danske værter. I begge lande blev nedsat en organisationskomite. I Norge besluttede man at udvælgelsen skulle ske efter ansøgning via skolerne til og med gymnasiet fra områderne omkring Drammen, Oslo og sydover. Børnene skulle være fyldt 10 år, være velopdragne og ikke fra nazistiske hjem, ikke lide af hjemve, ikke være sengevædere, være helt raske, vaccinerede for kopper og difteritis, og med fortrinnsret for underernærede børn. 6000 børn blev udvalgt

på skolerne, og dertil kom 1500 børn inviteret af slægtninge eller organisationer, der havde koblet sig på aktionen.

Masser af værter, alt for mange

I Danmark blev der på kort tid skaffet tre gange så mange værter, som påkrævet. Flaskehalsen blev transporten. Minefaren betød, at der ikke kunne sejles direkte fra Norge, og transporten måtte foregå med tog gennem Sverige. Komiteen fik DSB til at indsætte et togsæt, som i de første to uger af juli kørte i pendulfart fra Oslo til færgeren i Helsingborg med omkring 800 børn med 30 ledsagere hver anden dag. I dag ville man næppe sende børn på 1½-2 døgns rejse mod ukendt bestemmelsessted i tætpakkede tog, på strækninger præget af store forsinkelser.

Aktionen gjaldt ikke de svageste, syge og mest udsatte børn. De måtte hjælpes i Norge. Ikke alle i Danmark kendte udvælgelseskravene, og nogle troede, at der ville komme en flok små magre børn. Horsens Avis skrev om de norske børns tilstand: 'De ser på ingen Maade udsultede ud.... Man forstår godt, at Nordmændene har villet vise et pænt Ansigt, men det var nu ikke helt det, der var Meningen', og Fyns Stiftstidende bemærkede, at det 'største' barn havde barbermaskine med!

Aviserne fra den gang giver dog samstemmende et billede af sang, musik, feriebørnenes glæde, forundring og store forventninger.

Gerds øjenvidneskildring

Mange år senere erindrer Gerd:

'Lykkelige, men spente ble vi satt på toget med navnelapp om halsen. Gjennom Sverige var undringen stor, det var kveld, alle gatelys og ellers hele byene var opplyst. Hornmusikk og godsaker på stasjonene, og bare godord på reisen. Etter alle inntrykk var det lett å falle i søvn. Noen lå i kof-ferthyllene av netting.

Langt ut på neste dag var vi i Horsens. Kom til en gymnastikksal og ble tatt imot av varmhjertede mennesker. Der sto jenter og gutter i hver sine rek-ker. Det var en trygg atmosfære, men spennende så langt hjemmefra. Litt betenkt ble jeg stående igjen i min rad alene. Det skulle vise seg at jeg var

ført opp på guttelisten, mitt navn var Gerd! Jeg så på de voksne som fikk tildelt 'sitt barn' og tenkte: Hvem skal jeg hjem med?

Det ble trygge, gode Jens Carl å holde i hånden på vei til rutebilen. Underveis var tanken: Har han kone og barn, eller bor han hos sine foreldre? Da vi gikk av bussen, pekte han mot huset, hvor det lyste lunt fra vinduene. Gartneriet i Glud ble mitt 'hjem' de neste ukene. Der på trappen sto 'mor', tok hjer-terlig imot, jeg følte meg hjemme!

Inne var det dekket med så mye god mat jeg ikke husket å ha sett. Det var mange mennesker, og plutselig følte jeg meg liten med alles øyne rettet mot meg. Jeg var ikke gutten som var meningen. Den dumme følelsen forsvant like fort som den var kommet.

'Mor' styrede det hele

Det var 'mor' Agda Laursen som tok imot en frem-med. Selv var hun enke og drev gartneriet med 7 barn. To riktignok gift, de andre i arbeid, men de kom ofte hjem. Innimellom var jeg ikke helt klar over hvem som bodde der eller ikke. Med den gjestfriheten var det alltid nye ansikter å holde styr på, og å bli glad i. Men 'mor' hadde hjerterom og tid, et lyst sinn og humor. Tid til pinnespill, ballspill og løse kryss og tvers. Det var litt vanskelig, vi stavet jo ikke ordene på samme måte.

Etter seks uker og 5 kilo tykkere var danmark-soppholdet slutt og avskjeden nær. Uff, de dumme sommerfuglene i magen. Det var fryktelig trist å skilles. Med tårer og kvalt stemme var det merke-lig å si adjø. Tomt. Vi barna ble samlet og satt på toget. Den lykkeligste sommer til da var slutt'.

-

Nordens mål var nået: tusindvis af norske sko-lebørn fik et rekreasjonsophold i Danmark, og den norsk-danske og nordiske samfølelse blev styrket. Gerd tog både på i vægt og forbindelsen mellem hende og værtsfamilien holdt og er fortsat i gene-rationen efter.

Søren Buksti er pensioneret lektor i historie, Hjør-ning. Hans interesse for de norske ferieborn skyl-des, at han kender Gerd, idet hans svigerfar hente-de hende i Horsens i juli 45.

Nordisk kulturuge på Rødding Højskole

Mød nordiske forfattere, kunstnere, musikere og smag det nordiske køkken
I samarbejde med Foreningen Norden

27. september – 3. oktober

Den islandske forfatter Einar Már Gudmundsson er hovednavnet, når Rødding Højskole arrangerer Nordisk kulturuge. Kurset fokuserer på islandsk litteratur og den aktuelle situation i Grønland. Der vil også være en heldagstur til det sydvestlige Slesvig med Nordstrand og Husum. Mød bl.a. Bertel Haarder, Erik Skyum Nielsen, Jørn Holbech, Nauja Lynge og Rasmus Glenthøj. Og glæd dig til aftensmåltiderne, hvor der vil være retter fra det traditionelle nordiske køkken. Det er femte år i træk, at Rødding Højskole i samarbejde med Foreningen Norden inviterer til nordisk kulturuge med foredrag, koncerter og heldagsudflugt til Friesland i Sydslesvig.

Kursusværter: Aage Augustinus, tidl. forstander for Rude Strand Højskole og Anette Jensen, tidl. leder af Nordisk Informationskontor i Flensborg.

Velkommen til Rødding Højskole - leverandør af folkeoplysning siden 1844

Mads Rykind-Eriksen - forstander

Program

Søndag den 27. september

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 17.15: Introduktion til ugen.

Kl. 19.30: "Har du visor, min vän, sjung dem nu". Højskolesang og fortælling v/ kursusværterne Anette Jensen og Aage Augustinus.

Mandag den 28. september

Kl. 9.00: Morgensang.

Kl. 9.40: "Godeheds ubændige vælde. Om livsglæden hos forfatterne William Heinesen og Jørgen Frantz Jacobsen" v/ Aage Augustinus.

Kl. 14.00: "Den forældede nordiske småstatsmentalitet" v/ Bertel Haarder, folketingsmedlem og tidl. minister.

Kl. 19.30: "Babettes Gæstebud – en musikalsk fortælling" v/ Helle Erdmann Frantzen, historiefortæller, og Steen Jørgensen, organist.

Tirsdag den 29. september

Kl. 9.00: Morgensang.

Kl. 9.40: "Pasfotos og til rette vedkommende" v/ Einar Már Gudmundsson, forfatter.

Kl. 14.00: "Hverdag og vanvid i ny islandsk litteratur" v/ Erik Skyum Nielsen, universitetslektor og anmelder.

Kl. 19.30: "Unge Astrid" – film om Astrid Lindgren i Rødding Bio.

Onsdag den 30. september

Kl. 9.00: Morgensang i Rødding Frimenighedskirke v/ Mette Geil, frimenighedspræst.

Kl. 9.40: To nordiske romaner: "Ar" og "Mænd i min situation" v/ Anette Jensen.

Kl. 15.00: "Norden til Ejderen: Skandinavisme, højforræderi og krig" v/ Rasmus Glenthøj, historiker.

Kl. 19.30: Koncert i Rødding Frimenighedskirke med det grønlandske kor "Ulo".

Torsdag den 1. oktober

Kl. 8.30-22: Heldagstur til Nordfrisland

- med besøg i frisiske koog, byvandring i Husum og besøg på Mikkjelberg – Center for nordisk kunst og cricket.

Fredag den 2. oktober

Kl. 9.00: Morgensang.

Kl. 9.40: "Nye fortællinger fra Grønland – med fokus på Grønlands styrker og ressourcer – i undergrunden og menneskeligt" v/ Jørn Holbech, direktør for Det Grønlandske Hus i Aarhus.

Kl. 14.00: "Grønland og rigsfællesskabet?" v/ Nauja Lynge, forfatter.

Kl. 16.30: Sang under kirketag. Fyraftenssang i Rødding Frimenighedskirke v/ Aage Augustinus.

Kl. 19.00: Afslutningsmiddag med sang, fortælling og ostebord.

Lørdag den 3. oktober

Kl. 9.00: Morgensang: "Gå da frit enhver til sit" v/ Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Kurset koster 4.950 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse) og 5.450 kr. på dobbeltværelse med bad. Prisen inkluderer fuld pension samt udflugter ifølge program. Yderligere oplysninger, program og tilmelding sker til Rødding Højskole på skolens hjemmeside www.rhskole.dk.